

Kde se stromy dotýkají nebe... Poznejte Tisíc tváří Amazonie

Oblíbenou atrakcí pro nejmenší je obří model anakondy od sochaře René Šujana.

Poznání vzdálené země, její kultury, náboženství, mytologie či léčitelství lze čerpat bez nadsázky všemi smysly. Díky spolupráci Moravského zemského muzea s Centrem jazykového vzdělávání

Masarykovy univerzity jsou do výstavy začleněny videonahrávky, které natočili zahraniční odborníci ze zástupci etnik z Peru, Ekvádoru, Kolumbie, Venezuely a Brazílie. „Ti svým mateřským jazykem

Amazonie. Srdce Jižní Ameriky. Dáma divočiny. Místo, kde se stromy dotýkají nebe. Pulsující zdroj síly. Domov národů, žijících ve spojení s přírodou, ohroženou stejně jako jejich kultura. A právě možnost autentického poselství těchto lidí předává výstava **Tisíc tváří Amazonie**, která bude veřejnosti přístupna v Pavilonu Anthropos do 4. 1. 2026.

představují sami sebe a svůj život“, vysvětluje hispanistka Athena Alchazidu, která je s antropoložkou Narcisou de Jesús Ullauri Donoso z Ekvádoru a Sylvou Brychtovou z Dětského muzea MZM hlavní autorkou výstavy. Vystaveno je více než dvě stě originálních předmětů, z toho téměř sto padesát z Náprstkova muzea. Jedná se o věci denní potřeby, zbraně, rituální a obřadní artefakty, amulety, oděvy, ozdoby a různé doplňky. Za unikátní lze určitě považovat lovecké zbraně s nádobkou na jed kurare, stejně jako například šamanské doutníky či pérové členky.

Rozmanitost fauny Amazonie dokládají i dermoplastické preparáty ze sbírek

Zoologického a Entomologického oddělení MZM. Nechybějí ovšem ani živé exempláře, třeba samička sklípka nebo korálovka sedláta. Více o výstavě a doprovodném programu se dozvíte na straně 4. (-jih-, foto: Jan Cága)

ÚVODNÍK

Milí přátelé a příznivci Moravského zemského muzea, do rukou dostáváte nové číslo Muzejních novin, na jehož stránkách se Vás pravidelně snažíme ve zkratce informovat o všem podstatném a zajímavém z výsledků naší práce, co bychom byli rádi, aby neuniklo Vaší pozornosti. Z těch nejzajímavějších jsme pro aktuální číslo vybrali například otevření výstavy „Tisíc tváří Amazonie“ v Pavilonu Anthropos, první tisíce návštěvníků zavítaly rovněž do Klenotnice Velké Moravy v Modré u Velehradu. Dozvíte se, co nového chystáme, ať již jsou to výstava „Boty. Odkaz tradice“ o historii obuvnického řemesla a jeho inspiracích pro současnou generaci tvůrců, připomenutí „Příhod Lišky Bystroušky“, od jejichž prvního uvedení na „prknech, jež znamenají svět“ uplynulo 100 let či třeba výslednici jedné linky naší mezinárodní spolupráce – výstavu „Chorvatské výtvarné umění 20. a 21. století“. To je však jen zlomek prezentovaných témat, akcí, publikací či odborných úspěchů našich kolegů. Žijeme ve světě, který se někdy mění rychleji, než dovedou naše lidským tělem limitované možnosti sledovat. Jsem však rád, že Moravské zemské muzeum a jeho pracovníci dokáží svojí prací stále přispívat k vnášení té trochy „světla poznání, ponaučení a zábavy“ do vašich životů, ať již svůj zrak obrácíme do naší historie, kultury či světa, který nás obklopuje. Děkuji Vám, že se stále s námi, a doufám, že se brzy setkáme na některé z nově připravovaných akcí Moravského zemského muzea.

S úctou
Mgr. Jiří Mitáček, Ph.D.
Generální ředitel MZM

Boty co jdou na výstavu

Výstava **Boty. Odkaz tradice** přibližuje historii obuvnického řemesla a představuje ševcovské tradice jako zdroj inspirace pro současnou generaci tvůrců. Na přípravě výstavy spolupracovalo Moravské zemské muzeum s Fakultou multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Ševče, drž se svého kopyta, radí naše staré přísloví. A když člověku něco jde, tak je dobré, aby to dělal co nejlíp. To zas radí Tomáš Bata. Představovat tradici jako zdroj inspirace současného designu se Etnografickému ústavu MZM daří mimořádně úspěšně. Zatím málo známou a dosud samostatně nevystavenou část jeho sbírek představuje Fond tradiční a dobové módní obuvi. Ten byl zpřístupněn studentům všech ročníků ateliéru Design obuvi Fakulty multimediálních komunikací UTB ve Zlíně. V rámci klauzurních a závěrečných prací měli možnost se na základě přímého studia, důkladných rešerší a konzultací s vybranými sbírkovými předměty seznámit a čerpat z nich inspiraci. „Úkolem studentů bylo vytvořit nositelný

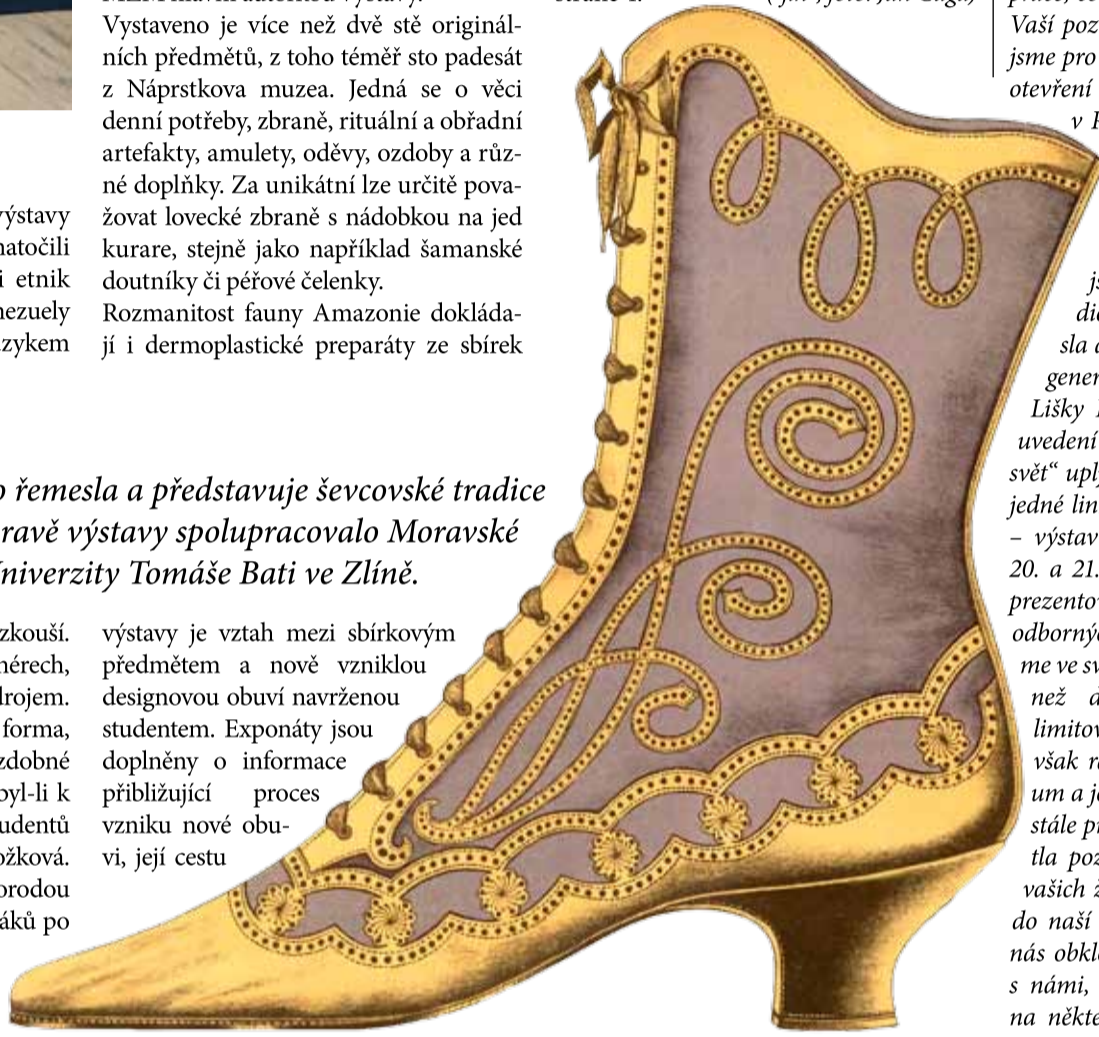
pár bot, který oni sami obují a vyzkouší. Záleželo zcela na mladých designérech, co se stane jejich inspiračním zdrojem. Mohl jím být například materiál, forma, způsob řemeslného zpracování, výzdobné prvky nebo také příběh nositele, byl-li k dispozici,“ představuje zapojení studentů kurátorka výstavy Gabriela Rožková. Výsledné práce představují různorodou obuv od minimalistických nazouvaků po vysoké boty.

Vlastní výstava není řazena chronologicky ani typologicky. Jedna část expozice je pojata scénicky jako hodová zábava, které se účastní fiktivní nositelé vystavené sbírkové obuvi i bot současných tvůrců inspirovaných muzejním fondem. Organizačním kritériem v druhé části

výstavy je vztah mezi sbírkovým předmětem a nově vzniklou designovou obuví navrženou studentem. Exponáty jsou doplněny o informace přibližující proces vzniku nové obuvi, její cestu

od návrhu ke konkrétní realizaci.

Jste připraveni? Vyraďte! Výstavu nazvanou Boty. Odkaz tradice můžete navštívit v Dietrichsteinském paláci do 13. 4. 2025. (-zet-)

Příběh Paláce šlechtičen

Výstava vznikla při příležitosti 370. výročí založení Ústavu Panny Marie Školské v Brně a připomíná nejstarší světskou instituci zaměřenou na vzdělávání žen se sídlem v Brně.

V autentickém prostředí kaple Paláce šlechtičen je představena osobnost zakladatelky Johanny Františky Prisky hraběnky Magnisové. Ta v roce 1654 vytvořila nadační odkaz na realizaci ústavu určeného k výchově a zaopatření nemajetných a osiřelých dívek z aristokratických, případně významných měšťanských rodin. Zrodila se institu-

ce, jejíž fungování patřilo do každodenního i svátečního života Brna. Vlastní život ústavu, který byl nuceně ukončen v roce 1954, je doložen dochovanými originálními předměty. Takto zpracované téma věnované bohaté a málo známé historii objektu je veřejnosti představeno poprvé. Výstavu doprovází cyklus přednášek – více se dozvíte na straně 4.

(red; foto: Jan Cága)

Příhody Lišky Bystroušky baví již sto let

6. listopadu 2024 uplyne sto let od prvního uvedení jedné z nejkrásnějších oper 20. století – **Příhody Lišky Bystroušky**. Premiéra se konala v Národním divadle v Brně a inscenační tým byl skutečně hvězdný: dirigent František Neumann, režisér Ota Zitek a výtvarník Eduard Milén. Jedinou inscenaci připomíná výstava **Příhody Lišky Bystroušky** instalovaná v prostorách Dietrichsteinského paláce od 30. 10. do 1. 12. 2024.

Více o průběhu přípravy opery Příběhy Lišky Bystroušky se dočtete na straně 2.

Klenoty? Máme! A můžete je vidět!

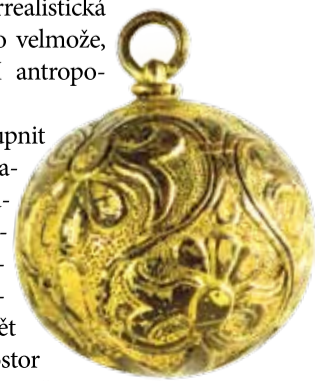
Skvosty nevyčísitelné hodnoty představuje výstava **Elity Velké Moravy – první výstava nově otevřeného objektu Klenotnice Velké Moravy v Archeoskanzenu v Modré u Velehradu**.

Výjimečná výstava nabízí k vidění na dvě stovky nezdělaných jedinečných archeologických nálezů z pohřebišť centrálních velkomoravských hradišť, které bývají spojovány s knížaty, velmoži a členy jejich rodin raně středověké Moravy.

„Pro velkomoravskou společnost 9. století bylo důležité hmotnou výstavou manifestovat svoji moc, bohatství a výjimečnost sociálního postavení,“ přibližuje tvůrce námětu a scénáře výstavy Luděk Galuška, vědecký pracovník MZM. To také zapůjčilo sbírku nejcennějších šperků, patří k nim zlaté gombíky, náhrdelníky, prsteny, náušnice, opasková kování a další skvosty. Nedílnou součástí klenotnice je i hyperrealistická rekonstrukce velkomoravského velmože, vytvořená v laboratoři MZM antropoložkou Evou Vaníčkovou.

Aby bylo vůbec možné zpřístupnit očím návštěvníků cennosti našich předků, bylo nutné vybudovat objekt splňující ty nejprísnejší bezpečnostní požadavky. Výsledkem je monolitický panteon umístěný devět metrů pod zemí. Podobný prostor na Moravě dosud chyběl. Uvnitř se

nacházejí hermeticky uzavřené vitríny z neprůstředného skla, z nichž každá má svou vlastní vzduchotechniku, také kvůli maximální ochraně prezentovaných předmětů. Výstavu **Elity Velké Moravy** můžete navštívit do 30. 11. 2024. Na další zajímavou výstavu v nové Klenotnici Velké Moravy se můžete těšit už na jaře 2025. (red)

Australopithecus sediba – nový sympaťák ve výstavě

Za to, že si můžeme Australopithecus prohlédnout v celé jeho kráse, vděčíme osvědčenému tandemu autorů hyper-

realistických rekonstrukcí, antropoložce Evě Vaníčkové a sochaři Ondřeji Bílkovi z Laboratoře antropologické rekon-

Výstavu *Když Brnem táhli mamuti. Galerie Zdeňka Buriana v Pavilonu Anthropos nově zabydlil předchůdce člověka Australopithecus sediba.*

strukce Moravského zemského muzea. První kosterní pozůstatky dříve neznámého druhu předchůdce člověka našel o prázdninách roku 2008 devítiletý Matthew Berger, syn paleoantropologa Lee Bergera při výzkumu v jeskyni Malapa nedaleko Johannesburgu v Jihoafrické republice. Nalezené ostatky jsou unikátní tím, že zahrnují téměř kompletní kostry horních i dolních končetin. Je tak snazší pochopit pohybové možnosti druhu v porovnání s hůře dochovanými předchůdci. Tento evoluční (pravděpodobně ne však přímý) předchůdce současného člověka, který žil zhruba před dvěma miliony

let, chodil pravidelně vzpřímeně, i když svoji schopnost šplhat v korunách stromů neztratil. Na ruku lze studovat i manipulační schopnosti druhu. Kratší prsty vybavené citlivými masitými bříškami i pohyblivý svalnatý palec umožňovaly jemnější práci.

Jedná se o jednoho z nejmladších známých zástupců druhu australopitéků. Jeho znaky jsou pozoruhodně blízké soudobým zástupcům rodu Homo.

Přijďte se přesvědčit!

(red; foto: Jan Cága)

Příhody Lišky Bystroušky těší již sto let

Na přípravě opery *Příhody Lišky Bystroušky* Leoš Janáček intenzivně spolupracoval a společně s dirigentem Františkem Neumannem dotvářel celé dílo.

Postupovalo se pomalu, jistě a především vášnivě. To dokládá také vzpomínka redaktora Lidových novin Karla Tauše: „Při jedné z posledních zkoušek na Lišku Bystroušku měl zase Janáček svůj náročný den, plný svých nápadů, okamžitých vnuknutí a návrhů. V kterémsi místě se zdály skladateli žesťe příliš silné, a proto Neumannovi domlouval jednou, dvakrát, že „ten rámus se musí o moc víc zeslabit!“ A ještě v přestávce se k tomu místu vrátil a poučoval dirigenta v tom smyslu, že jako „přece se nejedná o to vyburcovat mrtvé z věčného spánku!“ Zkouška potom pokračovala, choulostivé místo se muselo opakovat a tu Neumann před nastoupením těch několika sporných taktů odklepal

a vlídně upozornil plechovou harmonii: „Pánové, tady tu pasáž přejedeme v nelehčím pianu! On si totiž mistr Janáček v tomto místě nepřeje vyburcovat mrtvé z věčného spánku, jemu to prý úplně postačí, když živí v hledišti neusnou!, A Janáček tentokrát kupodivu s úsměvem souhlasil: „Ja, ja, tak to ma být!“ Scénickou úpravou opery byl pověřen výtvarník Eduard Milén. Mladý autor, kterého prosadil sám Janáček, navrhl celou výpravu i kostýmy velmi originálně a moderně art decovém duchu, přičemž barevnost vycházela z přírodních odstínů. Před těžký úkol – scénicky vyřešit propojení světa zvířat a lidí – byl postaven režisér Ota Zitek.

Dne 6. listopadu 1924 se konala slavná

„Domnívám se, že jste dokončil právě novou svou operu *Liška Bystrouška* – Je-li tomu tak, prosím, abyste byl tak laskav a první provedení svého díla svěřil Národnímu divadlu. – Těším se na milou a zejména kladnou odpověď Vaši.“ S prosbou, které nešlo odolat, se v dopise z 20. listopadu 1922 na Leoše Janáčka obrátil ředitel brněnského Národního divadla Václav Štech. Měl pravdu, v listopadu 1922 byl hotov autograf, opera pak dokončena v opise v říjnu 1923, téhož roku v prosinci mělo divadlo k dispozici klavírní výtah a v únoru 1924 rozpís pro orchestr. V létě se začalo zkoušet.

světová premiéra opery *Příhody lišky Bystroušky* v Národním divadle v Brně. Ohlas byl obrovský a reakce recenzentů v podstatě jednotná, chválili skladatelovu operu, její hudební stránku, režijní

a výtvarné pojetí i hudební nastudování. S trochou nadsázky lze říci, že žádný mrtvý si na rušení věčného klidu nestěžoval a živí v hledišti neusínají u Příhod Lišky Bystroušky již sto let. (-zet-)

Oslava Dne Země

Krtonožky, sklípkaní, cizokrajní motýli, srsnatí nosorožci, minerály, pěnkavy, mechy... bohatost sbírek a krásu naší planety v dobách dávno minulých i v současnosti představili odborní pracovníci Přírodovědného muzea a Ústavu Anthropos Moravského zemského muzea při příležitosti letošního Dne Země.

Vůbec nevadilo, že v sobotu 20. dubna 2024 bylo chladno a deštivo, připravený program se přesunul do vnitřních prostor Dietrichsteinského paláce. Uspěly se komentované prohlídky v expozici Zaniklý život na Moravě a Svět nerostů. Návštěvníky bavily botanické skládačky, zoologické poznávačky včetně určování hlasů ptáků a děti si vyzkoušely, jak šikovná musí být kukačka, aby přizpůsobila svá vejčička barvám vejčků hostitele. Mineralogové i paleontologové připravili výtvarnou

dílničku, jako skuteční objevitelé světů dávno ztracených si děti připadaly při vyhrabávání fosilií z písku. Pracovníci Entomologického oddělení představili unikátní exponáty ze svých sbírek a nechyběl ani živý hmyz. Na vítěze soutěží čekaly odměny.

Den Země slavíme v MZM každý rok a snažíme se tak podpořit ochranu životního prostředí na naší planetě. Těšíme se na Vás i v roce 2025!

(red; foto: Jan Cága)

Za houbami do lesa, na výstavu i do muzea

Je to jedlé? Rostou? Jak poznám lysohlávkou?

Nevadí, že mi trochu zplesnivě? Mám na chalupě dřevomorku?

Zlikviduje mi ta houba ovocný strom? Vítejte v houbařské poradně Moravského zemského muzea!

Houbařská poradna je jedním z populárních pracovišť Moravského zemského muzea. V současné době v ní poskytují cenné služby veřejnosti odborní pracovníci Přírodovědného muzea Vladimír Antonín a Hana Ševčíková. Vedle základního určování hub pořádají pravidelný cyklus mykologických přednášek, odborné exkurze a organizují programy pro školy všech stupňů i pro širokou veřejnost.

Ve spolupráci s Mykologickým klubem

Brno pořádají Výstavu hub ve společenském sále KVIC Brno – Vinohrady. V roce 2024 proběhne ve dnech 19.–21. října již její 14. ročník. Vedle ukázek čerstvých hub se můžete těšit na odborný výklad k vystavovaným exponátům a houbařské poradenství našich expertů. V sobotu 19. října se bude v 15.00 konat přednáška mykoložky MZM Hany Ševčíkové „To všechno jsou houby“. Mluvit bude i o rosolovce mozkovité, která zaručeně upoutá pozornost svým zvláštním vzhledem. Tato milovnice vlhka se objevuje nejčastěji právě na podzim. Je jedlá, ale drobná a tak se jí nevyplatí sbírat. Představěny budou houby roztočivých barev i tvarů, třeba ty připomínající lidský mozek nebo ucho, mořské korály, barevné misticšky. K vidění budou i houby ježaté, které mají místo lupenů ostny a chybět nebudou ani strašidelní požírači hmyzu... (red)

Podcast MZM

Moravské zemské muzeum může být vnímáno nejen jako instituce, která spojuje minulost s budoucností, ale rovněž příhodná půda, která zaměstnává rozličné vědecké osobnosti: úkolem podcastů, které byly obnoveny na konci minulého roku je prezentovat nejen jejich aktuální práci, ale dát rovněž nahlédnout do jejich osudů a lidských příběhů.

Rozhovory, které jsme pro podcast *Spojeme minulost s budoucností* zatím vytvořili, představily tvůrčí vědce z různých oddělení Moravského zemského muzea – ať už dlouhodobé „tahouny“ svých oborů jako jsou archeolog Luděk Galuška nebo zoolog Miroslav Šebela, ale rovněž třeba novou vedoucí Etnografického oddělení MZM Petru Mertovou, která k nám nastoupila v polovině loňského roku. Pokud se budete chtít dozvědět více nejen o jejich aktuální práci, ale rovněž diskretně nahlédnout do jejich osudů a lidských příběhů, máte šanci kdykoliv a kdekoliv – ať už se tak stane skrze nové objevy o Leoši Janáčkově, textil v raně průmyslovém

Brně, archeologické nálezy období Velké Moravy, příběhy třetího odboje, vodní faunu nebo paleontologické objevy třetího horního moře, stačí zabloudit na stránku www.mzm.cz

Poslechněte si nás! (-hsv-; foto: Jan Cága)

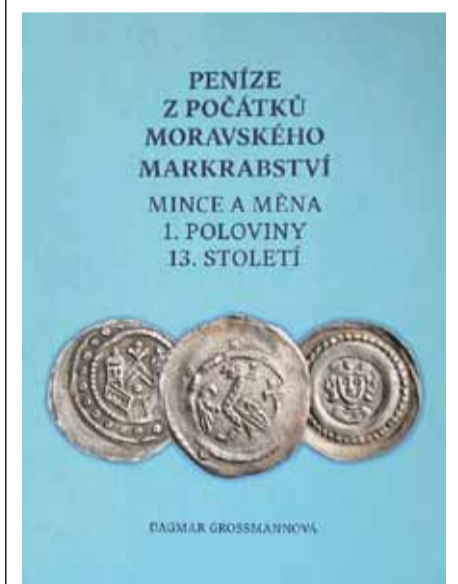

Archeologie na kralické tvrzi

Archeoložka MZM Zdeňka Měchurová s kolektivem autorů prezentuje výsledky archeologického výzkumu na tvrzi v Kralicích nad Oslavou, který od roku 1956 do roku 1971 vedla PhDr. Vlasta Fialová, CSc., významná moravská muzejnice a historička. Podnět k výzkumu, jehož se velmi iniciativně ujala, byl dán historickou tradicí místa tvrze, známé coby tajné sídlo tiskárny Jednoty bratrské, kde byla vytištěna proslulá Bible kralická.

Peníze z počátků Moravského markrabství

Základem publikace, jejíž autorkou je numismatička MZM Dagmar Grossmannová, je katalog moravských ražeb Vladislava Jindřicha I., Vladislava Jindřicha II., Přemysla I., Vladislava Jindřicha III. a Přemysla Otakara II. jako moravského markraběte do roku 1253. Katalog obsahuje pečlivé popisy všech typů a variant včetně odkazů na další literaturu, nálezy apod. Katalog je dále doplněn bohatou obrazovou fotodokumentací.

Tato knížka byla nejmilejší zábavou...

Objemná publikace etnografky MZM Jany Polákové představuje významný počín v rámci zpřístupňování rozsáhlých sbírek kramářských tisků z etnografické podsbírky MZM odborné i laické veřejnosti. Vzhledem k rozsahu sbírky zaměřila autorka pozornost na kramářské tisky z tzv. špalíčků, tedy majiteli a uživateli po domácku vyráběných konvolutů kramářských tisků.

(-zet-)

Dodatek k cestovní zprávě ze synchrotronu DESY PETRA III

Na obrazovce běží řady čísel... Když zasvítí konec snímkování, jdu k vstupu do urychlovače, zelený knoflík se světlem zhasne a černá lebka s hnáty v blikajícím žlutém poli taky, páka nahoru, magnetická karta, obrovská olovená vrata se tiše zasouvají... Teď rychle chystat další vzorek. Kousek jantaru s fosilním hmyzem starým přes 40 milionů let vkládám do včelího vosku, recentní vzorky do eppendorfků s lihem...

tým a požádali organizaci DESY (Deutsches Elektronen-Synchrotron) o grant na práci na jednom z jejich zařízení. Abych byl přesný, nežádali jsme o peníze, ale o experimentální čas. V naší hantýrce „beamtime“. A ten je vzácný a drahý.

Z obou návštěv jsem zpátky do Brna přivezl data na několik let budoucí práce. Každý vzorek, ať už fosilie nebo současný exemplář hmyzu, je naskenován v celém svém objemu, vždy několik tisíc řezů v řádu mikrometrů. Z těch se pomocí komplikovaného softwaru poskládá trojrozměrný obraz, který lze dále studovat, a přitom prostupovat celým objektem. Výsledný 3D model slouží ke studiu detailní morfologie a anatomie a dá se dále animovat, odstraňovat překážející orgány a nahlížet do míst, kam nevidí ani elektronové mikroskopy. Rozlišení urychlovače je tak velké, že to, co studujeme, nazýváme „ultrastruktury“. Laicky můžeme snímkování na urychlovači přirovnat k lékařskému „cétčičku“, ovšem o něco výkonnějšímu (prstenec PETRA III má obvod 2,3 km). V případě fosilií vidíme to,

co je skryto za prasklinami a mléčnou mlhou jantaru a dokonce i uvnitř těla, u recentního hmyzu vidíme detaily měkkých tkání jako jsou nervy a svaly.

K čemu je to dobré? Společný jmenovatel, evoluční biologie, se asi dá nejlépe osvětlit na příkladech. Na taimyrském křídovém jantaru jsme testovali hypotézu o podnebí severní Sibíře před 100 miliony lety a nástupu krytosemenných rostlin, fosilie z baltského jantaru ukazují šíření organismů mezi kontinenty v dobách kenozoika a barský jantar

dává náhled do fylogeneze organismů v dobách dinosaurů. Hmyz díky své malé velikosti, pevnému endoskeletu a ohromující pestrosti druhů umožňuje tvořit velké znakové matrice a dešifrovat evoluční procesy lépe než cokoli jiného. A tak můžeme díky moderní technice posunout poznání přírody a fungování světa zase o kousek dál.

Jiří Kolibáč, vědecký pracovník a vedoucí Entomologického oddělení MZM

Setkání s Jaroslavem Mojžíšem, vězněm 644

Moravské zemské muzeum systematicky mapuje osudy těch, kteří „prošli“ věznicí v Uherském Hradišti, zažili drastické podmínky i kruté metody vyšetřovatelů. Vzpomínky pamětníků jsou mementem a důvodem, proč se zajímat o historii věznic, a také přemýšlet o ceně svobody a spravedlnosti.

Jedním z posledních, kteří pamatují obávanou věznicí, je Jaroslav Mojžíš (1934). Za mřížemi se ocitl poté, co se společně s několika přáteli pokusil o odpor proti nastupující totalitě. Všudypřítomný tlak na vstup do jednotných zemědělských družstev je přivedl k úvahám o tisku a distribuci letáků.

„Přemýšleli jsme, jak poškodit ten hrozný systém. Začali jsme se scházet. Pak někdo řekl, že si dáme název Svoboda. Bylo to před maturitou, času moc nebylo.“ Z odboje toho ale moc nestihli... Jaroslava Mojžíše zatkl dne 10. prosince 1953. Do Hradiště ho odvezli se zavazánými očima. Dostal vězeňské oblečení a zavedli ho do cely. Vynesený rozsudek: sedmáct měsíců.

Ve vězení okusil i pobyt na samotce, na který vzpomíná slovy: „Na samotce jsem byl šest týdnů. Tam můžete jen chodit. Já se také modlil. Samozřejmě, byly tam vycházky. Zavedli mne na malý dvoreček, dalo se tam chodit 15 kroků

tam a zpět. Ale já jsem viděl dům na konci silnice. To byla představa něčeho krásného svobodného.“ Pak ho poslali do Jáchymova. Dobývat uranovou rudu. Chodil s ostatními v zástupech, drželi se jeden druhého a pořád je dozorci přepočítávali. Všichni klopytali...

Po propuštění se vrátil k rodičům do Kojetína. Chtěl dál studovat, ale jako bývalý politický vězeň si nemohl budoucnost vybírat. Nakonec se mu podařilo dostat i na vysokou školu a vystudovat na Slovensku, kde přece jen panovaly mírnější poměry. Dnes říká: „Vězení mi dalo hodně. Byla to výborná osobní zkušenost, začal jsem si vážit věcí, dívat se na svět jinak...“

Jaroslav Mojžíš představil svůj příběh na besedě s členy Klubu přátel Moravského zemského muzea, kterou vedl historik a novinář Luděk Navara.

(-zet-; foto: Michal Růžička)

Moravská madona ze dvora v podání Přemysla Hytycha

Florální instalace Moravská madona ze dvora se na přelomu dubna a května 2024 v rámci Brno Art Week zabydlela v kapli Paláce šlechticů.

„Mám rád temné věci, neboť i náš život a vlastně každý z nás v sobě nese temné stránky. Uvadající květina ve mně nevzbuzuje lítost, opadávání okvětních plátků, pyl sypající se všude kolem, je to jen další rozměr jejího bytí v čase. Kytka žije a odchází jako člověk.“ Tvůrčí záměr Přemysl Hytych, renomovaný český florista, módní návrhář a hlavní designér stále výstavy Tradiční kultura na Moravě v zrcadle času.

(foto: Jan Čága)

Za moderním chorvatským uměním do MZM

Výstava Chorvatské výtvarné umění 20. a 21. století ze sbírek Varaždinského městského muzea představuje malířská a sochařská díla nejvýznamnějších chorvatských moderních tvůrců.

Česko-chorvatské vztahy mají staletou tradici. Na intenzitě začaly nabývat v poslední třetině v 19. století. V počátcích intenzivní vzájemné spolupráce mezi chorvatskou a českou výtvarnou scénou stojí celoživotní přátelství Vojtěcha Hynaise a Vlaho Bukoviče, které vzniklo za jejich společných studií v Paříži. Na základě pozvání svého pražského uměleckého souputníka se Bukovič stal v roce 1903 profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze a působil zde až do své smrti v roce 1922. Bukovičovým studentem v Praze se stal Ivo Režek, rodák z Varaždinu, nejvýraznější představitel chorvatského neoklasicismu. Vedle tvorby Bukoviče a Režeka bude na výstavě zastoupena tvorba dalších významných chorvatských moderních tvůrců (Oton Iveković, Vladimir Becić, Vladimir Filakovac, Stjepan Perić a Edo Murtić). Výstava je instalována v prostorách Dietrichsteinského paláce od 8. 11. 2024 do 21. 2. 2025.

(red)

Talisman Tsantsa

Zdá se, že zabitému nepříteli nezkrivilo jediný vlasek, nechýbí jediná řasa ani chloupěk. Dokonale zachované rysy tváře... Jen o dost menší. Zhruba jako sevřená dlaň, aby ji mohl vítěz pohodlně nosit na hrudi.

Pro někoho poněkud děsivý, pro jiného fascinující rituální předmět najdete ve výstavě Když Brnem táhli mamuti. Galerie Zdeňka Buriana. Nachází se zde společně s Burianovým obrazem „Tsansa“ z roku 1963.

Vystavená Tsantsa pochází od Chiva-rů obývajících severozápadní část amazonského pralesa na území Ekvádoru

a Peru. Zmenšené hlavy byly vyráběny jako válečné trofeje. Byly pokládány za talismany, které měly nositeli – především válečníkovi – přinést štěstí a sílu.

Chívarové prosluli svým označením jako „lovci lebek“. O lebky však při výrobě tsansy nešlo. Lebka byla naopak pečlivě odstraněna. Nejdříve bylo potřeba stáhnout pečlivě kůži z hlavy. Poté byla kůže pomalu vysušena a smršťována za pomoci ohřátého písku, popela a bylin. Správně vyrobená tsantsa má zhruba velikost pěsti a zachovává si všechny rysy obličeje. Ústa a oční víčka jsou zašita rostlinným vláknem. Bohatě vlasy byly pečlivě udržovány. Přijďte se podívat!

(red; foto: Jan Čága)

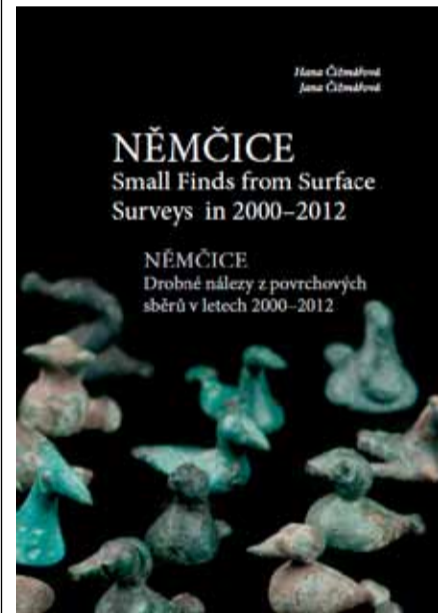

Nastoupil jsem co redaktor...

Každý stát, každé společenství má své symbolické značky. Literární historička Hana Krafcová představuje deník Lidové noviny. List, který byl založen v roce 1893 Adolfem Stránským v Brně. Lidové noviny se díky kvalitní práci celé redakce rozvinuly v tribunu moderní české společnosti: sebevědomé, vzdělané a podnikavé.

Němčice. Drobné nálezy z povrchových sběrů v letech 2000-2012

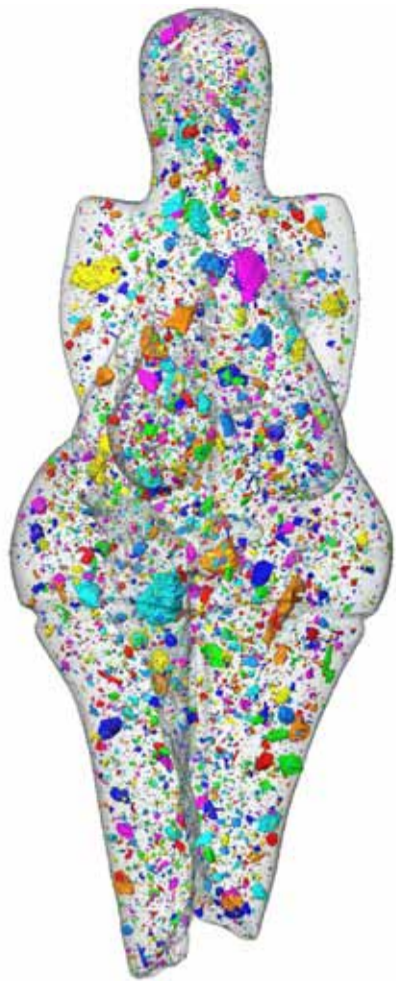

Archeoložky MZM Hana Čížmářová a Jana Čížmářová v katalogu zdokumentovaly kolekci tzv. drobných, především detektorových nálezů z lokality Němčice. Nálezy získané v letech 2000-2012 přinesly naprosto nový a překvapující pohled na vývoj laténské osídlení ve středním Podunají. Předkládaný soubor prezentuje kovové předměty a předměty z kamene, švartny, kosti a parohu; keramika je zastoupena pouze v omezeném rozsahu, převážně kolečky ze střepeň.

Zavádka na Hanáckém Slovácku

Etnografové Věra Colledani a Josef Šuba představují zavádku, obřadní párový tanec ve 3/4 taktu, který se ve většině obcí v etnografickém subregionu Hanácké Slovácko tančí na tradičních hodech. Zavádka byla v roce 2022 zapsána na Seznam nemateriálních statků Jihomoravského kraje a v roce 2023 i na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.

Věstonická venuše vydala další ze svých tajemství

Téměř po 100 letech od objevu máme možnost nahlédnout ve vysokém rozlišení do útrob Věstonické venuše.

Vědecký tým, mezi jehož členy patří také odborní pracovníci MZM archeolog Petr Neruda, Martin Oliva a Petr Hamrozi, publikoval v odborném textu Micro-computed tomography of the fired clay venus of Dolní Věstonice v časopise Journal of Archaeological Science 169 (2024) výsledky výzkumu ve spolupráci s Thermo Fisher Scientific, při němž byl moderní metodou nedestruktivní analýzy – mikro CT prozkoumán nejvzácnější sbírkový předmět MZM – Věstonická venuše.

Konečně byl vyvrácen předpoklad Karla Absolona, že byla Venuše vyrobená ze směsi rozdrčené mamutoviny a mamutích kostí. Žádný z těchto materiálů se v těle Venuše nenašel. Venuše je skutečně vyrobená ze spráše, která obsahovala úlomky hornin a drobné jurské fosilie. Složení keramického těsta nicméně ukazuje na to, že surovinu pro její

výrobu získal gravetský tvůrce někde v prostoru sídliště. Překvapivé je zjištění, že celá Venuše byla vyrobena z jednoho kusu keramického těsta bez nalepování určitých částí. To vyžadovalo značnou zručnost a rozvinuté výtvarné citění. Vyvrátit můžeme i představu, že byla hlava Venuše ozdobena nějakými pery. Digitální model Venuše umožnil vytvořit 3D otisky všech čtyř otvorů na temeni hlavy a ukázalo se, že jsou příliš mělké na to, aby v nich bylo něco upevněno. Modely zároveň ukázaly, že všechny 4 otvory byly udělané stejným nástrojem s hrotem čokkovitého průřezu. Nesmírně důležitý je nálezk rozsáhlých puklin uvnitř těla Venuše. Soška není tak kompaktní a pevná, jak jsme si mysleli, a mohla by snadno prasknout. Díky výzkumu tedy můžeme upravit způsoby manipulace a eliminovat její případné poškození. (red)

Jak jsem chtěl poznat svět a co jsem cestou našel...

Publikace představuje soubor publikovaných i nepublikovaných prací Oldřicha Neužila, zahrnující jak osobní vzpomínky, tak retrospektivu jeho profesní kariéry v Moravském zemském muzeu od roku 1963.

„Svět, tedy ten náš, je znám. Strávil dovolenou v Malawi nebo třeba v Indonésii je celkem běžné. Ledovcové pláně Grónska byly už několikrát překonány na lyžích. Zeměkouli obepluli osamělí plavci již mnohokrát. Zdá se tedy, že za výjimečnými zážitky musíme někam jít. Nechceme-li přímo do kosmu, dovolte mi, abych Vás pozval do muzea. Věřím tomu, že v této chvíli někteří z vás knížku odhodí vysokým obloukem. Ale pokud jste tak neučinili, věřte, že je jen málo míst, kde za pouhých 42 let můžete postupně získat infarkt, cukrovku a dokonce i rakovinu. A také manželku.“

„Do Dietrichsteinského paláce Moravského muzea jsem se dostával už léta a vždy to bylo stejné, ať již nejprve s otcem nebo později sám. Za pokladnou seděla vždy paní Engelová a nad ní se tyčili dva lední medvědi. A všichni tři vítali návštěvníky. Teď se však mnohé změnilo, už jsem nevstupoval po onom barokním schodišti s červeným kobercem a erbem Dietrichsteinů, nyní jsem byl zaměstnanec a vstupoval přes nádvoří, oprýskané a zčernalé časem“, vzpomíná ve své nové knize Oldřich Neužil.

Poznejte Amazonii všemi smysly

Amazonie je nyní na dosah, a to bez vytváření zbytečné uhlíkové stopy. Do Pavilonu Anthropos v brněnských Pisárnkách se můžete vypravit pěšky, na kole nebo městskou hromadnou dopravou. Seznamte se s kulturní a přírodní rozmanitostí Velké Amazonie. Ponořte se do života původních domorodých obyvatel, kteří se na tvorbě výstavy sami podíleli. Přijďte a objevte tajemství jednoho z nejúžasnějších koutů světa.

Výstava je skutečně interaktivní, nabízí mnoho her a aktivit, které nadchnou všechny generace. Těšit se můžete na hravé prvky, repliky předmětů, smyslové hry, hračky, výtvarné a řemeslné tvoření nebo didaktický list s řadou zábavných aktivit. Zájemci si otestují svůj čich, hmat nebo si zkusí procházku bosou nohou po speciálním chodníčku. V počítačové hře se děti vžijí do života rybičky živorodky nebo se promění v jiné živočichy deštného lesa, a to díky nádherným oblekům a maskám, které vytvořili studenti Střední školy umění a designu. Zrakově znevýhodnění se mohou spolehnout na audioprůvodce, popisky v Braillově písmu, řadu haptických předmětů a herních prvků. Lidé s postižením sluchu mohou využít video-průvodce v českém znakovém jazyce. Zpřístupněna je také virtuální prohlídka.

K výstavě se váže bohatý doprovodný program. Vedle výukových pro školy jsou to komentované prohlídky a přednášky pro veřejnost. První přednáška se koná již 17. října 2024 a nabízí jedinečnou možnost setkat se s malířem, cestovatelem, dokumentaristou a spisovatelem Janem Dungelem. Pozvání přijal také Otto Placht český výtvarník přezdívaný „Malíř džungle“. O svém pobytu v peruánské Amazonii bude vyprávět 31. října. Výpravám do Amazonie, And a Mezoameriky zasvětil život etnolog a kulturní antropolog Mnislav Zelený Atapana. Své zkušenosti bude 21. listopadu sdílet v rámci tajuplně nazvané přednášky „Můj přítel Kofán je Strom a bude Had“. Letošní přednáškový cyklus zakončí 28. listopadu setkání s profesorem Bohumírem Janským z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, který se

věnuje výzkumu pramenů Amazonky.

Pro výstavu Tisíc tváří Amazonie a akce, které ji doprovází, platí: Děti vítány!

Setkávání s loutkářstvím a lidovou kulturou

Stalo se již pravidlem, že podzimní a zimní nedělní dopoledne patří v Paláci šlechtičen loutkovému divadlu. A není se čemu divit, vždyť právě zde sídlí expozice Loutkářské umění, která představuje jedinečný kulturní fenomén zapsaný od roku 2016 na Reprezentativní seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO.

Již jsme měli tu čest setkat se s Faustem v podání divadla Handa Gote, rozesmál nás Gasparko zápasící s kouzelnou skříňkou, potěšily nás Pohádkové kočičky a odpočinutí od globálního chaosu nám přineslo Vyprávění nahého mnicha,

císaře, generála a slona... A co nás čeká v tomto roce?

- 6. 10. 2024 v 10.00 Divadlo U staré herečky: Zvířátka a loupežníci
- 20. 10. 2024 v 10.00 Divadlo Z. Ševčíka: Malá medvědí pohádka
- 24. 11. 2024 v 10.00 Divadlo PUK, Praha: O pejskovi a kočičce
- 8. 12. 2024 v 10.00 Divadlo Paravánek: Vánočníček
- 14. 12. 2024 v 10.00 Loutkové divadlo Vratislava Schildera: Nesem Vám noviny

Výpravy za kamenem

Geolog a paleontolog Tomáš Turek pravidelně poskytuje zájemcům odborný výklad ve stálé expozici Zaniklý život na Moravě. Do dávné i nedávné minulosti a do prehistorického života v tehdejších mořích se s ním můžete vypravit i v rámci terénní exkurze. Kámen je všudypřítomný také v lidských sídlech. Rovněž město Brno, domov Moravského zemského muzea, je tvořeno kamenem. Znáte materiál, ze kterého je vybudována kašna Parnas? Všimli jste, že katedrála sv. Petra a Pavla je vybudována z kamenů různé barvy a struktury? Víte, kde najdete v Brně amonity a trilobity? Poznejte historii středověkého i novověkého Brna psanou kamenem. Přijďte se k Výpravě za brněnským kamenem! Ta nejbližší se koná 23. listopadu 2024.

NECHTE SE PROVÉST!
KOMENTOVANÉ ČTVRTKY V MZM

Kam ve čtvrtek v Brně?

Do MZM! Konají se komentované čtvrtky

Máte rádi interakci? Nebaví vás popisky? Chcete se dozvědět víc? Rádi se ptáte a tříbíte si názory? Přijměte pozvání a nechte se provést...

Moravské zemské muzeum pořádá pravidelné komentované čtvrtky ve svých objektech, expozicích a krátkodobých výstavách.

V Dietrichsteinském paláci patří poslední čtvrtky v měsíci komentované prohlídce v expozici Zaniklý život na Moravě. Pravidelné komentované prohlídky se konají také v mineralogické expozici Svět nerostů a v expozici Tradiční kultura v zrcadle času v Paláci šlechtičen.

Těšit se můžete i na prohlídky s kurátory krátkodobých výstav.

Aktuální informace naleznete na www.mzm.cz, FB a Insta.

PŘÍBĚH PALÁCE ŠLECHTIČEN

5. 6. 2024 - 17. 11. 2024

KAPLE PALÁCE ŠLECHTIČEN, KOBLIŽNÁ 1, BRNO

POZNEJTE JEDINEČNÝ PŘÍBĚH BRNĚNSKÉHO PALÁCE ŠLECHTIČEN V PŘEDNÁŠKOVÉM CYKLU:

- Čtvrtek 27. 6. 2024 v 17.30, prof. PhDr. Tomáš Krejčík, CSc. (Masarykova univerzita v Brně): **Historie Ústavu Panny Marie Školské v Brně**
- Čtvrtek 26. 9. 2024 v 17.30 PhDr. Michaela Žáková, Ph.D. (Akademie věd ČR): **Tereziánský ústav šlechtičen na Pražském hradě**
- Čtvrtek 3. 10. 2024 v 17.30 RNDr. Ivo Kolařík (Klub faleristů v Brně): **Odnaky Ústavu Panny Marie Školské**
- Čtvrtek 10. 10. 2024 v 17.30 prof. PhDr. Jirí Kroupa, CSc. (Masarykova univerzita v Brně): **Architektura Paláce šlechtičen**
- Čtvrtek 7. 11. 2024 v 16.30 prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc. (Univerzita Pardubice): **Ústav zchudlých šlechtických dívek v Saint-Cyr** (místo konání: Kaple Paláce šlechtičen MZM)